

J. Sipkens

Directeur Foreco Internationale Houthandel
Vice-voorzitter van de AVIH

In 1951 ten tijde van het ontstaan van de Algemene Vereniging Inlands Hout sprak de term "Industriehout" de meeste handelaren-exploitanten in inlands hout nauwelijks aan. Men hield zich tot dan vooral bezig met de produktie van mijnhout. Van dat sortiment werden in Nederland en het Roergebied jaarlijks enkele honderdduizenden m³ afgezet. Het was niet ongewoon dat een handelaar de helft of meer van zijn produktie naar de mijnen leverde. Daarnaast werden op grote schaal heipalen, beschoeiingspalen, afrasteringspalen etc. aangemaakt. Voorts leverde men hout dikker dan 20 cm af als zaag- of kisthout. De produktie van inlands papierhout, die in en vlak na de oorlog 1940-1945 een sterke opleving had ervaren, was al weer over zijn hoogtepunt heen. Spoedig zou deze geheel onbetekend worden.

In dit afzetpatroon zijn sindsdien wel zeer grondige wijzigingen ontstaan. Het verbruik van mijnhout daalde scherp door de rationalisatie van de kolenwinning. Daardoor liep het houtverbruik van 25 à 30 m³ per 1.000 ton gedolven kolen terug naar ± 10 m³. Op het einde van de 60-er jaren was de kolenwinning in Nederland geheel opgehouden, terwijl deze in het Roergebied zodanig was teruggelopen, dat daarvoor nog geen 20% van de oorspronkelijke hoeveelheid hout meer nodig was.

De vraag naar palen en paaltjes is, hoewel niet verdwenen, ten opzichte van 25 jaar geleden sterk gedaald. Een rol speelde daarbij het - als algemene regel - toepassen van verduurzaamd rondhout. Daarnaast werd inlands hout door Azobé en andere duurzame tropische houtsoorten in een aantal toepassingen verdrongen. In de afgelopen 25 jaar traden ook echter ontwikkelingen op, die *gunstig* waren voor de afzet van het toenemende aanbod van inlands hout.

Er is thans een ruime afzet bij industriële verbruikers, zoals spaanplaat- en boardfabrieken, papierfabrieken en zagerijen. Deze heeft het nagenoeg wegvallen van mijnhout en de terugloop van het gebruik van palen en paaltjes tot nu toe ruimschoots kunnen goedmaken.

Het is bij dit 25-jarig verenigingsjubileum wellicht zinvol een ogenblik te blijven stilstaan bij de verwachtingen van de afzet in de komende jaren. Regeren is voor-

uitzien en de komende ontwikkelingen bepalen het perspectief voor de inlandse houthandel op een toekomstig voortbestaan.

En met name zal het dit "Industriehout" zijn dat daarop een bepaald stempel zal drukken.

Onder Industriehout zullen wij hierna die rondhout-sortimenten verstaan, die industriële bewerking of verwerking ondergaan, m.a.w. als grondstof dienen voor houtverwerkende industrieën. Zij onderscheiden zich van andere sortimenten - heipalen, perkoenen, mijnhout e.d. - die in ronde vorm hun eindbestemming bereiken.

De hier te lande meest voorkomende soorten industriehout zijn:

- papierhout, bestemd voor verwerking tot houtslip of tot cellulose;
- spaanhout, bestemd voor verwerking tot spaanderplaat;
- vezelhout, bestemd voor verwerking tot vezelplaat;
- profielverspanerhout, bestemd voor bewerking tot "gezaagd" hout en houtchips;
- kist- en zaaghout, bestemd voor bewerking tot gezaagd hout.

De drie eerste van deze Industriehoutsoorten worden door onze zuiderburen met de zeer toepasselijke naam "brijzelhout" aangeduid, waarmee gezegd wil worden, dat tijdens de verwerking de structuur van het hout verloren gaat. Het hout verliest zijn specifieke eigenschappen, zoals structuur, tekening, inhomogeniteit e.d. en er komt een materiaal - papier, spaanplaat, hardboard, zachtboard - tevoorschijn met geheel nieuwe eigenschappen.

Overigens zijn deze nieuwe eigenschappen wel afgeleid van de eigenschappen van de houtvezels die het materiaal opbouwen. De twee laatste soorten Industriehout ondergaan weliswaar door de zaagbewerking vormveranderingen, maar de oorspronkelijke houtstructuur blijft geheel behouden.

Aan ieder van de vijf hoofdsoorten zal een korte beschouwing worden gewijd.

Papierhout

Houtslip en cellulose, de twee belangrijkste grondstoffen voor papierfabricage, maken een stormachtige ontwikkeling door, zowel in technologisch opzicht als in

¹⁾ Inleiding gehouden ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Algemene Vereniging Inlands Hout.

omvang. Dit houdt verband met het feit dat in hoog ontwikkelde landen met een sterk consumptief welvaarts-patroon het papierverbruik per hoofd van de bevolking veel hoger is dan dat van minder ontwikkelde landen: de ca 15 miljoen Nederlanders verbruiken vrijwel evenveel papier als de ca 500 miljoen bewoners van India.

Dit verband is zo direct dat het verbruik aan papier per hoofd per jaar een goede meetstok is voor het bruto nationaal produkt van het betreffende land. Was het tot voor kort zo, dat houtoverschotlanden - Scandinavië, Canada, Rusland - de Westeuropese, Amerikaanse en Japanse papierfabrieken graag met cellulose en slijp bedienden, thans voltrekt zich geleidelijk de ontwikkeling die erin zal uitmonden dat de landen met een houtoverschot geen cellulose, maar papier gaan uitvoeren en in een verdere toekomst misschien zelfs boeken en kranten in plaats van onbedrukt papier.

Voor West-Europa, een gebied met een grote invoerbehoefte aan cellulose en hout-slijp, betekent deze ontwikkeling, dat de papierindustrie in beginsel alleen kan overleven als zij zich gaat richten op de hier aanwezige grondstof hout, teneinde in geïntegreerde bedrijven zelf slijp of cellulose te gaan maken. Men zal daarbij moeten leren werken met het plaatselijke aanwezige hout. Dat moeilijkheden daarbij met succes kunnen worden overwonnen, wordt o.m. bewezen door van Gelder, die in Renkum kans ziet 50% van zijn houtbehoefte te dekken in de in de slijpfabricage niet alledaagse groveden.

Andere voorbeelden uit de directe omgeving zijn De Hoop en Verenigde Papierfabrieken, beide te Eerbeek, die erin slaagden resp. gemengd loofhout tot half-cellulose en populierenhout tot slijp te verwerken. Te verwachten valt, dat ook andere Westeuropese papierfabrikanten naast de traditionele soorten als fijnspaar en beuk zullen leren werken met andere houtsoorten, mits deze op grote schaal beschikbaar komen. Een nevenontwikkeling is die, waarbij men zich gaat bedienen van zagerijafval en chips, sortimenten die men voorheen aan de spaanplaatindustrie overliet.

In dit hele kader past de activiteit die de Vereniging van Nederlandse Papierfabrikanten richt op het stimuleren van de aanleg van meer bos.

Er is overigens nog een verschijnsel wat onze aandacht verdient: de Zweedse (en in mindere mate de Finse en Noorse) houtindustrie heeft zijn capaciteit opgevoerd tot boven de grens, waarbij het eigen bos duurzaam de grondstofbehoefte kan dekken. Als gevolg daarvan zoekt men ernstig naar aanvullende grondstof uit stronken, takken e.d.

Verder bestaat er een structurele behoefte aan in te voeren rondhout en chips. De conclusie is gewettigd, dat er voor papierhout structureel een goede vraag zal heersen en dat het voor de inlandse houthandel raadzaam is bij zijn afzetbeleid zowel de Westeuropese als ook de Scandinavische markt in beschouwing te nemen.

Spaanhout

Spaanplaat is een produkt, dat voor het eerst in 1955 in een kleine fabriek werd gemaakt. Sindsdien stond de ontwikkeling niet stil: vanaf 1960 tot in het begin van de 70-er jaren waren groeicijfers van 15-20% per jaar heel gewoon. Concentratiegebieden van de produktie waren lange tijd de Bondsrepubliek Duitsland, waar een produktie van ca 5 miljoen m³ platen per jaar werd bereikt en België met een produktie van ca 2 miljoen m³. In die jaren groeiden bedrijven met een jaarproduktie van 10.000 à 25.000 m³ platen per jaar uit tot kolossen met een produktie van over de 200.000 m³ per jaar.

In de Bondsrepubliek Duitsland werd een houtverbruik van ± 10 miljoen stèren bereikt, een getal dat hoger is dan dat van het gezamenlijke verbruik aan papierhout (± 9 miljoen stèren). Het behoeft geen verwondering te wekken dat in een bedrijfstak waarin jarenlang hoge groeicijfers voorkwamen, een zekere mate van wildgroei optrad: capaciteitsvergrotingen waren meer aan de orde dan bedrijfsvergrotingen door middel van samenvoeging. Aan feitelijk marktinzicht ontbrak het veelal.

Toen einde 1974 in Europa de recessie inzette, vond er dan ook in de bedrijfstak een harde sanering plaats, die tot vandaag voortduurt. Over zullen blijven de bedrijven met de beste kostprijs- en marketingstructuur en dat zullen vooral die bedrijven zijn, die geïntegreerd zijn met andere produkties of die, welke de ruwe plaat verder veredelen.

Was in de beginjaren de grondstof voor spaanplaatfabricage in Duitsland rondhout en in België vlasscheven, thans bestaat in Duitsland 40-45 procent van de grondstof uit zgn. afvalsorimenten. In België is de beschikbaarheid van afvalsorimenten geringer, zodat daar nog ± 75 procent rondhout wordt verwerkt. Vlasscheven spelen sedert de drastische inkrimpingen van het vlassareaal een volstrekt ondergeschikte rol.

In de 60-er jaren werd rondhout in 1 m lengte verwerkt. Pas tegen het eind van dat decennium begon het verwerken van hout van 2 m lengte door te breken. Ook al is vandaag nog het overwegende gebruik van rondhout gebaseerd op de lengte van 1.00 tot 1.25 m, op grond van kostprijsbesparing zal het gebruik van langer hout - 2 en 3 m, volle lengte - doorzetten en de verspaningsinrichtingen zullen zich daarbij aanpassen.

Met groei van de bedrijfstak mag, gezien het vorenstaande, in onze regio niet worden gerekend. In andere streken - Engeland, Scandinavië - waar de fabricage eerst op het einde van de 60-er jaren een noemenswaardige omvang bereikte, kan weliswaar vergroting van de produktie worden verwacht, maar markttechnisch gezien liggen deze gebieden buiten bereik van ons inlandse hout.

We hebben bij spaanhout met een sortiment te doen waaraan geen hoge eisen van kwaliteit worden gesteld

en wat daardoor een relatief bescheiden prijs opbrengt. Omdat dit een grote gevoeligheid voor transportkosten meebrengt, zullen wij moeten omzien naar afzet naar die bedrijven, die dicht bij de winningsgebieden liggen.

Dit betekent, dat exploitanten in Noord-, Midden- en Oost-Nederland na het ruimen van het Duitse stormhout weer aandacht aan de dichtbij gelegen Duitse afnemers zouden moeten besteden. Gezien de slechte gang van zaken in de bedrijfstak als geheel, moet worden verwacht, dat het oorspronkelijke plan van de enige belangrijke Nederlandse fabriek tot verdubbeling van de productie, voorshands wel geen doorgang zal

vinden. De markt voor spaanhout is steeds veel sterker dan die voor papierhout gekenmerkt geweest door sterke prijsfluctuaties. Gezien het dikwijls speculatieve koopgedrag van verscheidene grote fabrieken, moet worden gevreesd, dat de prijsfluctuaties ook in de toekomst groot zullen blijven.

Het sortiment spaanhout samenvattend, zullen wij te maken hebben met een grote structurele vraag van een "moeilijke" bedrijfstak die steeds erop uit zal zijn tijdelijk goedkopere grondstof te vinden. Bewegelijkheid in de afzet zal de karakteristiek voor het optreden van de handel moeten zijn.

Afvoer van Industriehout
Foto: "De Dorschkamp"

Vezelhout

In verhouding tot de voorgaande twee sortimenten is de markt voor vezelhout van bescheiden omvang. Dat het sortiment hier nog van enig belang is, danken wij aan de aanwezigheid van één bedrijf in eigen land.

Vroegere afzet naar de Bondsrepubliek en naar België zijn als achterhaald te beschouwen en keren als gevolg van de uiterst hoge gevoeligheid van dit sortiment voor transportkosten niet terug.

Vezelplaten onderscheidt men vanouds in hard- en zachtboard. In de Verenigde Staten is een droog procédé ontwikkeld, waarbij zgn. "medlum-density" platen worden gemaakt met eigenschappen die het midden houden tussen die van zacht- en hardboard en die superieur zijn aan die van vele spaanplaten.

In hoeverre deze ontwikkeling zijn weg naar West-Europa zal vinden, is moeilijk te voorspellen.

Een groot voordeel van de vezelplaatfabricage is de grote mate van flexibiliteit ten aanzien van de grondstof. Lage eisen aan het hout brengen echter ook een relatief laag prijsniveau mee. Voor het sortiment rond-vezelhout kan worden geconcludeerd, dat slechts die partijen leverbaar zijn, die geen geschikte afzet elders vinden, of die in de directe omgeving van de fabriek worden gewonnen.

De drie brijzelhoutsoorten samennemend, mogen wij voor de toekomst een structureel krachtige vraag verwachten. Het structurele karakter van de vraag in relatie tot het overige industriehout voor zaagdoeleinden blijkt overduidelijk uit de navolgende cijfers van de FAO.

Zelfs wanneer de verwachtingen van de FAO voor de jaren na 1965 als te hoog zouden moeten worden beschouwd (wat overigens nog geenszins vaststaat), dan doet dat niets af aan de duidelijk zichtbare trend van slechts geringe groei na 1965 in de sector kist- en zaaghout en de zeer sterke groei in de sector brijzelhout. Deze voor Europa gesignaleerde ontwikkeling geldt in beginsel ook voor andere delen van de wereld.

Overigens blijkt uit de cijfers van deze tabel naast de relatieve toename van het belang van het aandeel brij-

zelhout nog een andere en wel haast nog belangrijker trendmatige ontwikkeling: Voor Europa als geheel bestond in 1950 geen netto importbehoefte aan hout, omdat de consumptie van 177 miljoen m³ rondhout-equivalent gedekt werd door de eigen produktie van 179 miljoen m³.

In de volgende genoemde jaren neemt evenwel de consumptie zoveel sneller toe dan de eigen produktie, dat een steeds grotere netto-import nodig is, om aan de vraag te voldoen. Het is deze structurele ontwikkeling naast de eerstgenoemde, die de positie van brijzelhout op de Europese markt sterk maakt.

Profielverspanerhout

Het lelijke woord profielverspanen staat voor een moderne bewerking van een ronde stam, waarbij na één of twee doorgangen een vierkant of rechthoekig stuk "bezaagd" hout ontstaat en de ronde zijanten direct in hoogwaardige chips worden omgezet.

De verkregen balk kan met conventionele zagen verder worden opgedeeld in gangbare handelsafmetingen.

Kenmerkend voor deze installaties is de hoge productiecapaciteit (grote doorvoersnelheden) ook bij hout van een diameter die veel kleiner is dan men van zaaghout traditioneel gewend is. De grote capaciteit brengt met zich mee, dat de "fabrieksdichtheid" over een regio vrij gering moet zijn, wat meer transportkosten veroorzaakt.

In Nederland en Westfalen zijn thans drie installaties operationeel en deze zullen hun invloed op de houtafzetmarkt hebben. Vooral bij verwerking van diameters van 12 cm top en zwaarder kan profielverspanerhout een welkom alternatief zijn voor mijnhout en korte palen.

Het verdient voorts aandacht, dat een aantal Zweedse bedrijven na experimenten met Westeuropes stormhout hebben besloten blijvend een deel van hun grondstof uit onze regio te halen. Een bizarre bijkomstigheid is, dat het gezaagde hout onder Zweedse merknaam naar deze streken terug kan komen, daarmee indirect

Ontwikkeling van eigen produktie en consumptie, uitgedrukt in miljoenen m³ rondhout equivalenten in Europa.

Jaar	eigen produktie milj. m ³	consumptie		brijzelhout		totaal	
		kist-, zaag-, fineerhout milj. m ³	%	milj. m ³	%	milj. m ³	%
1950	179	103	58	74	42	177	100
1965	258	158	54	133	46	291	100
1975*)	324	175	46	203	54	378	100
1980*)	364	182	42	249	58	431	100
2000*)	460 (laag) 550 (hoog)	190	28	490	72	680	100

*) geschat

bewijzend dat inlands hout niet zo slecht is als zijn roep. Verwacht moet worden, dat profielverspaners hun opmars zullen voortzetten, als voor de hoogwaardige chips, die in een percentage van ongeveer 50% van de rondhoutmassa worden geproduceerd, passen de afzet ontstaat; in Zweden is zulks overigens al het geval.

Voor de designaleerde ontwikkeling bij het hoofdsortiment papierhout behoeft de opkomst van profielverspaners geen nadeel te zijn. Weliswaar wordt rond papierhout uit de markt genomen, maar er komen meer chips vrij dan bij traditionele zaagmethoden.

Wij mogen concluderen, dat profielverspanerhout onze aandacht ruimschoots verdient. Als dat al niet het geval zou zijn wegens de opkomst in West-Europa, dan toch zeker wegens de Scandinavische mogelijkheden.

Kist- en zaaghout

Het onderscheid tussen kist- en zaaghout is meer naar de aard van de bestemming van het gezaagd hout, dan naar de hoedanigheid van het rondhout. In onze regio hebben wij de afgelopen jaren kunnen waarnemen, dat in de palletten- en kistenindustrie de reeds hier en daar aanwezige verticale integratie krachtig doorzet: minstens vijf belangrijke kisten- en pallettenfabrikanten voorzagen zich van eigen zaagcapaciteit dan wel namen belangen in bestaande zagerijen. De vraag naar kisthout neemt daardoor toe.

Dit betekent niet dat de FAO-cijfers, hiervoor weergegeven, onjuist zijn. Die cijfers hebben betrekking op rondhoutequivalenten, nodig voor het produceren van de behoefte aan bezaagd hout. Het betekent wel dat in onze regio geïmporteerd gezaagd hout vervangen wordt door gezaagd hout uit rondhout van eigen primaire houtproductie. De indruk bestaat dat ook de vraag naar zaaghout regionaal gezien eerder toe- dan afneemt, terwijl ook traditionele Zweedse zagerijen voor rond zaaghout uit West-Europa belangstelling hebben.

Samenvattend mag worden verwacht, dat de totale betekenis van het pakket kist- en zaaghout toeneemt. Dit is een gelukkige ontwikkeling als wij bedenken dat de gemiddelde diameter van het hout geogst uit het Nederlandse bos eveneens toeneemt.

De rol van de handel

Wagen wij tenslotte enkele gedachten aan de rol van de handel bij de afzet van industriehout.

In Nederland was traditioneel de afzet van rondhout voor een zeer groot deel - 80 à 90 procent - in handen van de handel, die zijn hoofdfuncties: verzamelen, bewerken, voorraad houden, herdistribueren en financieren uitoefende en daarvoor zijn beloning kreeg. Enige jaren geleden begon het er aan de afzetkant naar uit te zien dat de vraag van enkele zeer grote afnemers ging komen. Bij de boseigenaren ontstond door samenwerkingverbanden geconcentreerder aanbod. De gedachte drong zich hier en daar op, dat dit een goede gelegenheid bood aan de primaire houtproducenten en afnemers om rechtstreeks zaken te gaan doen met uitschakeling van de houthandel. Vooropgesteld dat schrijver dezes voorstander is van een open markt en voor inspraak en verantwoordelijkheid van alle betrokkenen, meent hij toch dat de meest recente ontwikkelingen het zoëven geschetste marktbeeld grondig wijzigen.

Er is immers geen sprake meer van een inlandse afzetmarkt met wat uitstralingen naar Roergebied en Duitse en Belgische spaanplaatfabrieken. Er is sprake van een afzetmarkt die West-Europa en Scandinavië omvat met mogelijke uitstralingen naar verdere gebieden (Middellandse Zeegebied b.v.). Daarmee is in de sector van het brijzelhout het aantal afnemers sterk toegenomen en, wat ook belangrijk is, over een gebied met sterk uiteenlopende handelsgebruiken, betalingsmodaliteiten e.d.

Het heeft er voorts veel van weg, dat ook in de soorten profielverspanerhout en zaag- en kisthout zich een soortgelijke internationalisatie begint af te tekenen.

Op voorwaarde dat de handel zijn internationale taak verstaat - en alles wijst daarop - zal hij zijn hoofdfuncties meer dan ooit waar kunnen maken en daarvoor dan ook een redelijke beloning mogen vragen.